

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Г. С. Сковороди

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
СТУДЕНТІВ ПРИРОДНИЧОГО ФАКУЛЬТЕТУ**

Матеріали I Міжуніверситетської науково-
практичної конференції студентів, магістрантів
«Актуальні питання природничої науки та освіти»

20 квітня 2017 року

Випуск 10

Харків
2017

ГОТОВНІСТЬ ВИПУСКНИКІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ВНЗ ДО РОБОТИ З УЧНЯМИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ

*Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди
Науковий керівник – к. п. н., Т. С. Твердохліб*

На сучасному етапі розвитку освіти – інклюзивна освіта є педагогічною інновацією. В останні десятиліття сформувалися стійкі негативні тенденції в стані здоров'я дітей всіх вікових груп, зростання числа дітей-інвалідів. За офіційними даними департаменту медичної статистики Міністерства охорони здоров'я України станом на 2012 р. в нашій державі 135 773 тисячі дітей мають порушення психофізичного розвитку. Це становить 1,5% від загальної кількості дітей країни. За прогнозами, в зв'язку з погіршенням екології, збільшенням патологій кількість дітей з обмеженими можливостями здоров'я зростатиме. Така ситуація вимагає забезпечувати у педагогічних вищих навчальних закладах підготовку студентів до ефективної роботи з дітьми, що мають різні порушення в розвитку.

Пріоритетним напрямком навчання дітей з обмеженими можливостями здоров'я є впровадження інклюзивної освіти, яка визначається як частина загальної освіти, що передбачає доступність освіти для всіх, зокрема і для дітей з обмеженими можливостями здоров'я.

Наша звичайна освіта націлена на здорових дітей, включає в себе звичайних педагогів і загальноосвітні школи. Спеціальна освіта включає роботу з особливими дітьми, під них підлаштовуються і школа, і педагоги. Інклюзивна освіта, сприймаючи дитину такою, яка вона є, підлаштовує під неї систему освіти. Цей вид освіти передбачає кілька варіантів реалізації: класичний варіант відвідування навчального закладу учнем з обмеженими можливостями здоров'я, надомне, дистанційне навчання. До усіх означених варіантів має бути підготовлений сучасний випускник педагогічного ВНЗ.

Модель підготовки майбутнього вчителя до роботи в умовах інклюзивної освіти включає формулювання мети, опис змісту і структуру підготовки майбутнього вчителя. Аналіз літературних джерел дали можливість визначити такі компоненти професійно-особистісної підготовки майбутнього педагога до роботи в умовах інклюзивної освіти:

1. Особистісний – рефлексивна установка, мотиваційна спрямованість свідомості, волі і відчуттів педагога на інклюзивну освіту дітей;

2. Мотиваційний – сукупність стійких мотивів до роботи в умовах інклюзивної освіти, спрямованість на визнання кожної дитини суб'єктом навчально-вихованої діяльності;

3. Креативний – творча активність і особистісні якості педагога, які дозволяють створювати нові матеріальні і духовні цінності, а також розвивати творчий потенціал дітей з особливостями психофізичного розвитку, враховуючи їхні можливості;

4. Діяльнісний – система професійно-педагогічних знань про проблему.

Основними умовами становлення професійно-особистісної підготовки педагога до роботи з дітьми з особливостями психофізичного розвитку є:

рефлексія вчителя та внутрішня мотивація до здійснення інклюзивної освіти; орієнтація на особистісну індивідуальність кожного вихованця, забезпечення диференційного та індивідуально-творчого підходу; інформаційне забезпечення підготовки педагога у вузі, застосування комунікаційних технологій, інтернет-ресурсів, модульна побудова процесу формування підготовки, що передбачає переведення студентів з пасивного виконавця в активного суб'єкта саморозвитку; включення студентів в науково-дослідну роботу через залучення до проектної діяльності і участі в міжвузівських студентських олімпіадах; використання проблемних, інтерактивних, дискусійних, інноваційних методів.

Важливим аспектом у процесі підготовки педагогів до роботи в інклюзивних умовах є формування у них професійно-ціннісних орієнтацій, професійно-особистісних якостей, умінь та компетенцій. Професійно-ціннісні орієнтації педагога, який працює з дітьми з особливими освітніми потребами – це спрямованість на розвиток особистості в цілому, а не тільки на отримання освітнього результату; усвідомлення своєї відповідальності за дітей. До професійно-особистісних якостей вчителя належить: емпатія, толерантність, педагогічний оптимізм, високий рівень самоконтролю. Професійно-особистісними вміннями педагога є: креативність, творчий підхід до вирішення проблем; вміння дотримуватися конфіденційності службової інформації та особистісних таємниць вихованця. Види професійної діяльності і професійні компетенції: дидактична (здатність враховувати в навчально-виховному процесі психологічні, вікові, індивідуальні особливості вихованців); виховна (готовність використовувати адекватні віковим, компенсаторним і психологічним можливостям способи, прийоми виховання); комунікативна (запобігання і вирішення конфліктних ситуацій, що виникають між вихованцями, встановлення позитивного контакту з батьками); методична (готовність до планування, реалізації і діагностики навчального процесу і фахового коректування результатів навчання).

З метою формування у студентів професійної компетентності у сфері розвитку, навчання і виховання дітей з особливими потребами на факультеті природничих наук вивчається дисципліна «Основи інклюзивної педагогіки». Загальними цілями цього навчального курсу є розкриття методологічних і теоретичних основ дефектології як інтегрованої галузі наукового знання, що поєднує клініко-фізіологічні і психолого-педагогічні напрями досліджень процесів навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку як в умовах спеціальних освітніх закладів, так і в умовах масових загально-освітніх шкіл, реабілітаційних центрів, сім'ї; ознайомлення з інклюзивною освітою як основною інноваційною технологією. Отримані знання і вміння надають можливість майбутнім вчителям біології забезпечувати моніторинг психофізичного і соціального розвитку дітей, враховувати особливості кожної дитини при складанні індивідуальної програми навчання і виховання з метою корекції процесів розвитку і соціалізації дитини, у якій в результаті дії різних факторів ці процеси є ушкодженими; ефективно організувати взаємодію з сім'ями, які виховують дітей з особливими освітніми потребами.

У ході дослідження ми провели анкетування, яке мало виявити готовність майбутніх вчителів біології до роботи в умовах інклюзивної освіти. Анкетуванням було охоплено 20 студентів – спеціалістів природничого

факультету Харківського національного університету імені Г.С.Сковороди. Анкети вміщували питання, які стосувалися психологічної готовності студентів, їхньої практичної та теоретичної підготовки до роботи в умовах інклюзивної освіти. У результаті аналізу блоку питань про психологічну готовність майбутніх вчителів біології до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами встановлено, що переважна більшість студентів (53,3%) психологічно не готові для переходу до інклюзивної освіти. Стосовно ж практичної підготовки до роботи в класах з інклюзією, то лише 6% респондентів відповіли, що під час педагогічної практики мали можливість отримати певні практичні навички взаємодії з дітьми, які мають особливі потреби. Останні питання мали з'ясувати рівень теоретичної підготовки студентів, який вони отримали при вивченні навчальних дисциплін інклюзивної спрямованості. Більшість студентів (80%) відповіли, що отриманих знань недостатньо для здійснення ефективної навчально-виховної діяльності в умовах інклюзії; 13,4% – вважають, що знань достатньо для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, а 6,6% – не відповіли на запитання. Таким чином, незважаючи на важливість розповсюдження інклюзивної освіти, більшість випускників природничого факультету педагогічного ВНЗ є недостатньо підготовленими до неї.

Кошель Наталія

ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТАЦІЯ УЧНІВ У СУЧАСНІЙ ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ

*Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди
Науковий керівник – к. п. н. Т. С. Твердохліб*

В умовах розвитку ринкової економіки в Україні правильний вибір професії учнем є гарантією його матеріального, соціального і духовного благополуччя в майбутньому. Сьогодні школярам досить складно зорієнтуватися у широкому світі професій і здійснити вибір майбутньої професійної діяльності з урахуванням попиту на ринку праці, своїх нахилів, здібностей і покликання. У такій ситуації на школу покладається обов'язок проводити ефективну роботу, спрямовану на професійне самовизначення учня. Про необхідність і важливість здійснення професійної орієнтації в загальноосвітній школі зазначається, зокрема, у таких нормативних актах, як «Положення про професійну орієнтацію молоді, яка навчається» (1995 р.), «Концепція державної системи професійної орієнтації населення» (2008 р.).

На жаль, сьогодні професійна орієнтація в школі не має системного характеру, у кращому випадку проводиться епізодично. У школах не проводиться регулярна профконсультаційна та роз'яснювальна робота з професійного самовизначення як серед учнів, так і батьків, з урахуванням розподілу трудових ресурсів у регіоні, реальних потреб ринку праці та їх змін на перспективу. Це посилює актуальність дослідження особливостей професійної орієнтації учнів у сучасній школі.